

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri ile Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin AIDS'e İlişkin Düşünce ve Tavrıları ve AIDS Bilgi Düzeyleri*

Mustafa ÖZTÜRK*, Halime HACİHİMMETOĞLU**, Rahime ARSLANKOÇ**, Halime YILMAZ**

* Yrd. Doç.Dr . Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, ISPARTA.

** Öğretim Görevlisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu, ISPARTA

#4. Ulusal AIDS ve 3. Ulusal CİGH Sempozyumu'nda. (26-28 Nisan 1998-İzmir) bildiri olarak sunuldu.

ÖZET

Bu çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu ile Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri'nde 1, 2 ve 3. sınıflarda okumakta olan 435 öğrencinin tümü araştırma kapsamına alındı ve bunların 403'üne (%92.6) ulaşıldı. Araştırma grubundaki öğrencilerin %58.8'i, AIDS bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu söylerken; %78.6'sı, mevcut bilgilerinin kendilerini AIDS'den koruyacak düzeyde olduğuna inanıyor; %73.5'i ise AIDS'in kendileri için tehlike oluşturduğunu düşünüyordu. AIDS bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu söyleyenler erkeklerde ve Tıp Fakültesi öğrencilerinde daha düşük oranda idi. AIDS'in kendileri için tehlike oluşturduğunu belirtenler ise 3. sınıf ile Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu öğrencilerinde daha yüksek oranda bulundu. Ortalama AIDS bilgi puanı tüm grupta 70.3 ± 7.0 olup üç okulun bilgi puanları arasındaki fark anlamlı bulunmazken, ikinci sınıfta okumakta olanlarda ve AIDS bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu söyleyenlerde bu puanın daha yüksek olduğu gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: AIDS, AIDS bilgi düzeyi, AIDS'le ilgili düşünce ve tavır(lar), tıp fakültesi öğrencileri, diş hekimliği fakültesi öğrencileri, hemşirelik yüksekokulu öğrencileri..

ABSTRACT

AIDS-RELATED BELIEFS, ATTITUDES AND KNOWLEDGE LEVELS AMONG STUDENTS EDUCATING HEALTH-RELATED FACULTIES IN SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

In this study all of 435 students educating in the first, second and third classes of nursing college, medicine and dentistry faculties of Süleyman Demirel University in Isparta included investigation and 92.6% of them (n=405) participated. The students in the study group said that their AIDS knowledge level were insufficiency (58.8%) and this knowledge might be prevent them from AIDS (78.6%). Being 73.5% of them expressed that they thought it was threatened them dangerously. The average knowledge score of the study group was 70.3 ± 7.0 . This score was higher among educating in the second class and explained their AIDS knowledge level were sufficiency. The other side, there was no significantly difference in this score according to faculties.

Key Words: AIDS; AIDS-related beliefs, attitudes and knowledge levels; students of nursing college, medicine and dentistry faculties.

GİRİŞ

AIDS (Acquired Immunodeficiency Syndrome, Edinsel Bağışıklık Yetersizliği Sendromu) 20.yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmış ve hızlı bir şekilde pandemi yaparak tüm dünyaya yayılmıştır. ABD'de 25-44 yaş grubu yetişkinlerde en fazla mortaliteye yol açan nedenin artık AIDS olduğu bildirilmektedir (1). D.S.Ö verilerine göre tüm dünyada AIDS'li sayısı 1995 yılı sonunda 6 milyon iken (kesin olarak saptanan 1.3 milyon), bu sayının 1997 yılı başında 8.4 milyon olduğu ve yine 1997 yılı başında HIV enfekte kişilerin 22.5 milyona ulaştığı sanılmaktadır (2-3). Bu artışla, 2000 yılına kadar tüm dünyada 10 milyonu AIDS hastası olmak üzere 30-40 milyon HIV enfekte kişi olacağı ön tahmini (4), aşılabileceği gibidir. Ülkemizde ise ilk AIDS vakası 1985'te ortaya çıkmış ve o tarihten bu yana HIV/AIDS'li sayısının hızla arttığı gözlenmiştir. Sağlık Bakanlığı kayıtlarına göre Türkiye'de HIV/AIDS'li sayısı 1994 yılı sonunda 152'si AIDS hastası olmak üzere 406'ya, Eylül 1998 sonunda ise 829'a ulaşmıştır (5-7).

AIDS'in yüksek fatalite hızının yanısıra koruyucu aşısının henüz elde edilemeyişi ve kesin tedavisinin olmaması da dikkate alındığında; günümüz koşullarında en ideal olanı, AIDS hastalığından korunmaktır. Etkili bir korunma ise bireylerin konuyla ilgili davranış ve tutumlarında olumlu değişiklik sağlayabilecek bir eğitimle mümkündür (8-9).

Özellikle kan vb. vücut sıvı ve atıklarıyla temas etme olasılığı bulunan sağlık personeli, HIV ile enfekte olma riski yüksek gruplar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, sağlık personelinin AIDS konusunda yeterli bilgiye sahip olması, bu konuda iyi bir sağlık eğitimi verebilmesinin yanısıra AIDS'ten korunabilmesi için de önemlidir (10-11).

Bu çalışmada, ileride topluma değişik alanlarda sağlık hizmeti sunacak olan tıp, diş hekimliği fakülteleri ile sağlık yüksekokulu öğrencilerinin AIDS'le ilgili düşünce ve tavırları ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOD

Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp (TF) ve Diş Hekimliği (DHF) Fakülteleri ile Sağlık Yüksekokulu (SYO) öğrencilerinin AIDS'le ilgili düşünce ve tavırlarıyla bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla Şubat 1998'de yapıldı. Söz konusu fakülteler ile yüksekokulun 1, 2 ve 3. sınıf-

larında okumakta olan 435 öğrencinin tümü araştırma kapsamına alındı ve bunların 405'ine (%93.1) ulaşıldı. Araştırma döneminde DHF ile SYO'nda 4. sınıf öğrencisi bulunmaması nedeniyle, TF'nde okumakta olan 4. ve 5. sınıf öğrencileri de (n=59) araştırma kapsamına alınmadı. Kesitsel olarak planlanan çalışmada, hazırlanan anket formu araştırmacıların gözetimi altında ve gruplar halinde uygulandı. Söz konusu anket formunda öğrencilerin AIDS'le ilgili düşünce ve tavırlarını belirlemeye yönelik 6 (bkz. Tablo 2), bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik 40 (bkz. Tablo 4) ve bazı özelliklerine ilişkin (yaş, cinsiyet, fakülte ve sınıf) 4 soru yer almaktaydı. Ortalama bilgi puanı (OBP) hesaplanırken; ilk 10 soruya 4, kalan 30 soruya ise ikişer puan verildi ve hesaplamalar 100 tam puan üzerinden yapıldı. Elde edilen veriler düzenlendikten sonra bilgisayarda SPSS 6.01 programı aracılığıyla değerlendirildi. İstatistiksel analizde ki-kare, bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanıldı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma grubu (AG)'ndaki öğrencilerin çeşitli özelliklere göre dağılımı tablo 1'de görülmektedir. Tümü kız olan SYO öğrencileri, AG'nda kızların daha fazla oranda olmasına yol açtı (%78.0). Bu öğrencilerin yarısına yakını (%51.1) ebelik, diğerleri ise hemşirelik bölümünde okumaktaydı. Tüm grubun yaş ortalaması 19.85±1.4 (en küçük 17, en büyük 25) olup cinsiyet ve bölüm bakımın-

Tablo 1. Araştırma grubundaki öğrencilerin çeşitli özelliklerine göre dağılımı.

Sınıf	C*	Bölüm**			Toplam
		TF	DHF	SYO	
1	E	16	14	-	30
	K	14	14	62	90
	T	30	28	62	120
2	E	13	11	-	24
	K	17	15	81	113
	T	30	26	81	137
3	E	18	17	-	35
	K	12	9	92	113
	T	30	26	92	148
Toplam	E	47	42	-	89
	K	43	38	235	316
	T	90	80	235	405

*C: Cinsiyet, E:Erkek, K: Kız, T: Toplam

**TF: Tıp Fakültesi, DHF: Diş Hekimliği Fakültesi, SYO: Sağlık Yüksekokulu

Tablo 2. Araştırma grubundaki öğrencilerin çeşitli özelliklerine göre AIDS'e ilişkin düşünceleri

Özellik ^b	AIDS'e ilişkin düşüncelere (%)					
	ABY (H)	ATD (E)	ABK (H)	APM (H)	HHS (E)	HHO (E)
Cinsiyet						
Erkek	35.2	69.3	89.9	64.8	38.6	53.4
Kız (TF+DHF)	62.2***	62.5	78.8*	79.2*	38.8	51.9
Kız (topl)	65.2***	74.8	75.5**	76.4*	28.5	60.8
Bölüm						
TF	43.2	63.3	90.0	71.9	40.4	51.7
DHF	53.2	69.2	78.5	71.1	36.7	53.8
SYO	66.2***	79.1**	74.4**	75.4	25.0**	63.9
Sınıf						
1.	66.9	68.9	72.3	75.9	34.7	52.1
2.	55.1	66.9	78.8	69.9	29.4	63.0
3.	54.9	83.7**	83.7	75.9	28.8	61.5
Toplam	58.5	73.6	78.7	73.8	30.8	59.2

aE: Evet, H: Hayır. AIDS'e ilişkin düşünceler : ABY: AIDS bilgi düzeyiniz yeterli mi? ATD: AIDS'in sizin için tehlike oluşturduğunu düşünüyor musunuz? ABK: Mevcut bilginiz sizi AIDS'ten koruyacak düzeyde mi? APM: AIDS'li bir sağlık personeli hasta bakımı yapmalı mı? HHS: HIV+ bir hastanın yattığı serviste görev yapmak ister misiniz? HHO: HIV+ bir hastanın ameliyatında görev almak ister misiniz?

bTF: Tıp Fakültesi , DHF: Diş Hekimliği Fakültesi, SYO: Sağlık Yüksekokulu

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001 (X2 testi)

dan bu değerlerde görülen farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı.

Tablo 2'de görüldüğü gibi AG'ndaki öğrencilerin %58.5'i AIDS bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu söylerken, %78.7'si mevcut bilgilerinin kendilerini AIDS'den koruyacak düzeyde olduğuna, %73.6'sı ise AIDS'in kendileri için tehlike oluşturduğuna inanıyordu. Erkekler ve TF öğrencilerinde, AIDS bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu söyleyenler daha düşük (%35.2 ve %43.2, her ikisinde de p<0.001) ve mevcut bilgilerinin kendilerini korumaya yeteceğini düşünenler ise daha yüksek (sırasıyla %89.9 ve %90.0, her ikisinde de p<0.01) oranda idi. AIDS'in kendileri için tehlike oluşturduğunu belirtenler ise 3. sınıf ile SYO öğrencilerinde daha yüksek oranda (sırasıyla %83.7 ve %79.1, her ikisinde de p<0.01) bulundu. Son iki veri Duyan ve arkadaşlarının 1997'de Hacettepe Üniversitesi TF internleri üzerinde yaptıkları çalışmada elde ettikleri verilerle benzerlik göstermekteydi: Sözkonusu çalışmada internlerin %67.3'ü kendilerini HIV/AIDS bulaşmasından koruyacak bilgiye sahip olduklarını, %79.5'i ise hastalardan kendilerine AIDS bulaşmasından endişe duyduğunu belirtmişti (12). Bahar ve arkadaşlarının Ege Üniversitesi Hemşirelik YO (HYO) öğrencilerinde

yaptıkları bir çalışmada da, öğrencilerin %46.6'sı AIDS'in kendi sağlıkları için bir tehdit olduğunu belirtmişti (13).

Yine Tablo 2'de görüldüğü gibi kızlarda daha yüksek (%76.8, p<0.05) olmak üzere öğrencilerin %73.8'i, AIDS'li bir sağlık personelinin hasta bakımı yapmasına taraftar değildi. Öğrencilerin %69.2'si AIDS'li bir hastanın yattığı serviste çalışmak istemediğini belirtmesine karşın %59.2'si AIDS'li birinin ameliyatında rol alabileceğini ifade etti. Son durum özellikle SYO öğrencileri arasında daha belirgindi: Bu öğrencilerin %75.0'ı, AIDS'li bir hastanın yattığı serviste çalışmak istemediğini; buna karşın %63.9'u AIDS'li birinin ameliyatında rol alabileceğini belirtti. Bu duruma, bir ameliyatta görev almanın herhangi bir serviste çalışmaya göre daha bir zorunluluk ya da acil bir durum şeklinde algılanması yol açmış olabilir. Enli ve arkadaşlarının 1992'de HÜ TF internleriyle yaptıkları çalışmada, bilgi düzeyi arttıkça HIV + hastanın yattığı klinikte çalışmaktan çekinmeyen ve böyle bir hastayı ameliyat etmekten kaçınmayanların oranının arttığı bildirilmişti (14). Dereli ve arkadaşlarının Ege Üniversitesi HYO son sınıf öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada, öğrencilerin %76'sı AIDS'li bir hastanın yattığı serviste ça-

lışmak istemediğini belirtmiş (15); Bahar ve arkadaşlarının çalışmasında ise (13) öğrencilerin %59.33'ü AIDS'li hastaya resüsitasyon yapmayı, %13.7'si ise AIDS'li hasta ile çalışmayı kabul etmeyeceğini ifade etmişti. Duyan ve arkadaşlarının çalışmasında ise internlerin %42.9'u sağlık çalışanlarının HIV/AIDS'li hastalara bakım vermeyi reddetme hakkına sahip olduğuna inanmakta, %14.1'i HIV+sağlık çalışanının HIV/AIDS'li hastalara bakım vermemesi gerektiğini ifade etmekteydi (12).

Tüm grupta OBP 71.3±7.6 bulundu (Tablo 3). TF'nde daha yüksek olmakla birlikte (72.5±7.0), üç okulun OBP'ları arasındaki fark anlamlı bulunmazken; sınıflara göre incelendiğinde OBP'in ikinci sınıflarda daha yüksek (72.7±6.9) ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldü. Ayrıca, AIDS bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu ve bu bilgilerinin kendilerinin AIDS'ten korumaya yeteceğini söyleyenlerde de OBP'ları anlamlı bir şekilde yüksek bulundu. Bahar ve arkadaşlarının çalışması ile Çakır ve Egemen'in 1992'de Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi YO'nda yaptıkları çalışmalarda, AIDS bilgi puanları; Ayhan ve arkadaşlarının İstanbul TF ve Köksal ve arkadaşlarının Cerrahpaşa TF öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarda ise AIDS'le ilgili çeşitli sorulara alınan doğru yanıt oranları, ileri sınıflarda anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur (13,16-18). Bizim çalışmamızda elde edilen sınıflara göre OBP'deki farklılık, bu çalışmalardaki verilerden farklı gibi gözükse de; 2. sınıflarda OBP'nin daha yüksek olması, bunların mikrobiyoloji dersini henüz görüyor olmalarıyla açıklanabilir.

OBP'nin hesaplandığı sorular arasında epidemiyolojik özelliklere ilişkin olanlardan AIDS'in etkeni (%98.8), bulaşıcı olması (%95.8), halen aşısı (%94.1) ve tedavisinin olmayışı (%92.6) en fazla oranda bilinmekteydi. Etkenin dış ortamda uzun süre yaşayamayışı (%46.2), inkübasyon dönemi (%15.9) ile günümüzde Türkiye (%7.2) ve dünyadaki AIDS'li sayısına (%5.5) ilişkin sorular ise daha az oranda bilinenler arasında yer aldı. Benzer şekilde, Bodur ve arkadaşlarının Konya'daki sağlık meslek lisesi son sınıf öğrencilerinde yaptıkları bir çalışmada da (19), AIDS'in tanımı, etkeni, bulaşma yolları, korunma, tedavisinin olmayışı ile ilgili sorulara doğru cevap oranının yüksek; AIDS'in inkübasyon süresi ile Dünyada ve Türkiye'de AIDS'li sayısına ilişkin sorulara doğru cevap ora-

nının ise oldukça düşük olduğu bildirilmişti.

AG'ndaki öğrenciler; AIDS'li birine ait ve dolayısıyla AIDS bulaştırabilecek vücut sıvı ve atıkları olarak; kan (%100.0), sperm (%97.0), vagina sıvısı (%95.1) ve anne sütünün (%55.3) yanısıra idrar (%16.5), dışkı (%13.8), gözyaşı (%10.6) ve ter (%9.9) ile de AIDS bulaşabileceğini belirttiler.

AIDS'in bulaşma yolları arasında AG tarafından en fazla bilinenler cinsel ilişki (%100.0), kan nakli (%99.3), doku-organ nakli (%87.6), yapay dölllenme (%85.9) ve AIDS'li gebeden fetusa (%85.4) bulaşma olurken; doğum sırasında AIDS'li gebeden çocuğa (%60.0) ve dövme yaptırmakla (%52.3) AIDS bulaşması ise daha az oranda bilinmekteydi. Bu arada böcek sokması (%39.3), AIDS'li birinin çatal-bıçak vb eşyasını kullanma (%17.0), yüzme havuzu ya da kaplıcalardan (%14.6), AIDS'li birinin giysi vb eşyasını kullanmakla (%4.4) ve tokalaşma (%3.2) ile de AIDS bulaşabileceği belirtildi. Elbaş ve arkadaşlarının Hacettepe Üniversitesi SYO öğrencilerinde yaptıkları çalışmada (20), böcek sokması ve dövme yaptırmakla AIDS bulaşmasına ilişkin doğru yanıtlar (sı-

Tablo 3. Araştırma grubundaki öğrencilerin bazı özellikleri ve aids'le ilgili sorulara verdikleri yanıtlara göre ortalama bilgi puanları (obp)

Özellik	n	OBP			
		Ortama	S.Sapma		
Cinsiyet	E	89	71.4	7.4	
	K	316	71.3	7.7	
Bölüm	TF	90	72.5	7.0	
	DHF	80	70.3	7.8	
	SYO	235	71.2	7.7	
Sınıf	1	120	69.5	7.1	
	2	137	72.7	6.9	
	3	148	71.4	8.3*	
Yanıtlar	ABY	E	165	73.3	7.2
	H	233	70.0	7.6***	
ABK	E	317	72.1	7.4	
	H	86	68.2	7.5***	
ATD	E	296	71.6	7.6	
	H	106	70.5	7.5	
ASPM	E	104	72.6	7.0	
	H	293	71.0	7.8	
Toplam		405	71.3	7.6	

aKısaltmalar için bakınız tablo III'ün dipnotları

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001 (bölüm ve sınıf: tek yönlü varyans analizi, diğerleri: bağımsız iki grupta t testi)

Tablo 5. Bilgi puanını hesaplamada yararlanılan sorular ve bu sorulara verilen doğru yanıt oranları

Sorular (adet)	Doğru yanıt oranı (%)
a. Epidemiyolojik özellikler (10) (AIDS'in etkeni, bulaşıcı olması, tedavisi, aşısı, inkubasyon süresi, dış ortamda yaşayabilmesi, AIDS için dezenfektan olan maddeler, dünyada ve Türkiye'de AIDS'li sayısı)	98.8-5.4
b. AIDS'li birine ait ve AIDS etkeni bulunabilecek vucut sıvı ve atıkları (11) Olası: (kan, vajina sıvısı, sperm sıvısı, anne sütü)	100.0-55.3
Olası değil: (ter, gözyaşı, tükürük, balgam, kusmuk, idrar, dışkı)	90.1-59.8
c. AIDS bulaşma yolları (12):Olası: (cinsel yol, kan nakli, AIDS'li gebeden fetusa (intrauterin), AIDS'li gebeden çocuğa (doğum sırasında), dövme yaptırmak, doku-organ nakli, yapay dölleme)	100.0-52.3
Olası değil: (tokalaşma, böcek sokması, AIDS'li birinin giysi vb eşyasını kullanmak ya da çatal-bıçağını kullanmak, yüzme havuzu-kaplıcada)	96.8-60.7
d. AIDS'ten korunma yolları (7): Olası: (tek evlilik, cinsel ilişki sırasında prezervatif kullanımı, AIDS hakkında daha fazla bilgi sahibi olma, tanımadığı biriyle cinsel ilişkiye girmeme, ortak enjektör/ kan ürünü kullanmama, laboratuvar işlemlerde eldiven kullanma)	93.6-86.9
Olası değil: (koruyucu ilaç kullanma)	88.9

rasıyla %26.8 ve 62.4) gözönüne alındığında; AG'ndaki öğrencilerin AIDS'in bulaşma yollarına ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu söylenebilir.

AIDS'ten korunmaya yönelik önlemler; ortak enjektör/kan ürünü kullanmama (%93.6), cinsel ilişki sırasında prezervatif kullanılması (%91.6), AIDS hakkında daha fazla bilgi sahibi olma (%91.6), her türlü laboratuvar işlem sırasında eldiven kullanma (%91.4), tanımadığı biriyle cinsel ilişkiye girmeme (%90.9) ve tek evlilik (%86.9) olarak belirtildi. Ayrıca bazı öğrencilerce koruyucu ilaç kullanmanın da (%11.1) AIDS'ten korunma yolu olarak belirtildiği görüldü (tablo IV). Köksal ve arkadaşlarının çalışmasında da tek eşli cinsel yaşam, kondom kullanımı ve AIDS eğitimi en fazla bilinen koruyucu önlemler arasındaydı (18).

SONUÇ

Bu bulgulardan hareketle, AG'ndaki öğrencilerin özellikle AIDS'in bulaşma yollarına ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm sağlık personelinin ilgilendiren AIDS'le ilgili etik konuların da (21-22) AG'nca yeterince kavranılmadığı düşünülmektedir. Her ne kadar AG'ndaki öğrencilerin çoğunluğu klinik öncesi dönemde olsalar da, yukarıda değinilen ve TF son sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmalarda da öğrencilerin etik konulara ilişkin benzer yaklaşım içerisinde oldu görülmektedir (12,14).

Bu arada unutulmaması gereken bir nokta da bilmenin her zaman yetmediği, bu bilginin davranış haline dönmesi gereği olup bu durum AIDS konusunda da geçerlidir. Örneğin Ransom ve arkadaşlarının üniversite öğrencilerinde yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin AIDS bilgi düzeyi oldukça yüksek olmakla birlikte cinsel ilişki sırasında koruyucu önlem almadıklarını ve kondom kullanmadıklarını belirtenlerin oranı da yüksek bulunmuştur (23).

Sonuç olarak, ileride değişik alanlarda sağlık hizmeti sunacak olan öğrencilerin eğitiminde AIDS'le ilgili konulara daha fazla ağırlık verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Graham NM. *Epidemiology of acquired immunodeficiency syndrome: advancing to an endemic era. American Journal of Medicine* 1997; 102(4A): 2-8.
2. Mertens TE, Low-Beer D. *HIV and AIDS: Where is the epidemic going? Bulletin of WHO* 1996; 74(2): 121-9.
3. Özsüt H. *Epidemiology of HIV infection and prevention of AIDS. Marmara Medical Journal* 1995; 8(suppl): 1-5
4. WHO *The World Health Report 1995. Geneva, 1996* 29-30
5. Çetin ET *Türkiyede AIDS'in yayılışı. II. Türkiye AIDS Kongresi, Kongre Kitabı, İstanbul 1995; 23-9.*
6. Çetin ET. *Current status of HIV infection in Turkey. Marmara Medical Journal* 1995; 8(suppl): 6-12.
7. T.C. Sağlık Bakanlığı. *Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 11/12/1998 ve 622 Sayılı Genelge*

8. Tokar S.O., Doğan F. Lise öğrencilerine verilebilecek AIDS eğitimi ile ilgili öneriler ve bir AIDS bilgi düzeyi anketi. *Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi* 1997; 7 (1): 3-8.
9. Bilir N. AIDS epidemiyolojisi ve korunma. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 1992; 1(9): 294-6.
10. Akova M. Prevention of HIV transmission among health care workers. *Marmara Medical Journal* 1995; 8(suppl): 71-6.
11. Dinç G, Dedeoğlu N. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi ve SMYO öğrencilerinde AIDS konusunda bilgi, tutum ve davranış araştırması. III. Halk Sağlığı Günleri, Kongre kitabı 1993 Kayseri, s. 191-7.
12. Duyan V, Ağalar F, Ünal S. Intern doktorların HIV/AIDS'e ilişkin yaklaşımları. III Türkiye AIDS Kongresi, Kongre Kitabı, Ankara 1997, s.42-3.
13. Bahar Z, Türkistanlı E. Hemşire öğrencilerin AIDS hastalarının bakımına ilişkin görüş ve düşünceleri. *AIDS Dergisi* 1994; 4: 34-41.
14. Enli Y, Delibaşı T, Erdoğan M. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi internleri arasındaki AIDS bilgi düzeyi ve davranış araştırması. *Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi* 1993; 3(3): 27-31.
15. Dereli N, Demir Ü. Ege Üniversitesi HYO son sınıf öğrencilerinin AIDS konusundaki bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *AIDS Dergisi* 1994; 4: 42-5.
16. Çakar B, Egemen A. Gençlerin AIDS konusundaki bilgilerinin saptanmasına yönelik bir araştırma. III. Halk Sağlığı Günleri, Kongre Kitabı, Kayseri 1993; 198
17. Ayhan B, Tümerdem Y, Malat G, İnce N, Onat I, Tümerdem B. İstanbul Tıp Fakültesi 4. ve 6. dönem öğrencilerinin STDs ve AIDS ile ilgili bilgileri yeterli mi? III. Halk Sağlığı Günleri, Kongre Kitabı, Kayseri 1993; 199-204.
18. Köksal S, Vehid D, Karter Y, Erginöz H. Tıp Fakültesi 1. ve 5-6. sınıf öğrencilerinin AIDS bilgi düzeylerinin karşılaştırılarak AIDS eğitiminin öneminin vurgulanması. IV Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, Kongre Kitabı, İzmir 1994; 14-6.
19. Bodur S, Güler S, Altındiş M. Sağlık Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin AIDS hakkındaki bilgi düzeyleri. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 1995; 2 (3):27-31.
20. Elbaş NÖ, Şenol S. SHMYO öğrencilerinin AIDS hakkında bilgi ve düşünceleri. II. Türkiye AIDS Kongresi, Kongre Kitabı, İstanbul 1995; 54.
21. Görkey Ş. Ethical issues involved in AIDS. *Marmara Medical Journal* 1995; 8(suppl):77-80.
22. Bayık A. AIDS'in etik yönü. *AIDS dergisi* 1994; 4:46-51.
23. Ramsum DL, Marion SA, Mathias RG. Changes in university students' AIDS-related knowledge, attitudes and behaviours, 1988 and 1992. *Canadian Journal of Public Health* 1993, 84: 275-8.

Yazışma Adresi:

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
ISPARTA